

فوتبال در گذر تاریخ ایران

۱۲ دی ۱۳۹۳ ساعت ۱۴:۱۰

نحوه ورود فوتبال به ایران دقیقاً مشخص نیست که از چه زمانی و توسط چه اشخاصی بوده است اما چیزی که کاملاً مشخص است این است که این ورزش بعد آشنایی ایرانی ها با غربی ها وارد ایران شده است. ابتدا در قالب سرگرمی بیشتر به فوتبال پرداخته می شد اما با شکل گیری جام جهانی این ورزش از سوی دولتهای مختلف حمایت شد و از مرزهای کشوری و منطقه ای فراتر رفت و در قالب مسابقات بین المللی خود را نشان داد که اوج آن جام جهانی است.

فوتبال در گذر تاریخ ایران

پیش از آن که ورزش و تربیت بدنی غربی به ایران راه یابد، ورزش در ایران محدود به بازی های محلی بخش های مختلف ایران و به تمرین زورخانه ای که هدف آن تا نیم قرن پیش آموزش فنون کشتی بود. تنها ورزش تیمی نسبتاً مهم چوگان بود که آن هم از دوران صفویه روبه فراموشی رفت و تنها در نیمه دوم دوران پهلوی به شکل فرنگی و امروزی اش احیا شد. به این ترتیب، کار ورزش و تربیت بدنی در ایران بیشتر کاری فردی بود تا گروهی، با این همه، تا نیمه دهه ۱۳۴۰ کشتی آزاد، که به کشتی زورخانه ای ایران بی شباهت نیست، مهم ترین ورزش ایران به شمار می رفت.

تاریخ و نحوه ورود ورزش های اروپایی به ایران چندان روشن و مستند نیست. شاید نخستین بار که ورزش نوین به ایرانیان آموخته شد از سوی افسران عضو هیئت مربیان فرنگی بود که پس از تأسیس درالفنون در سال ۱۲۶۸ هجری قمری شاگردان خود را به تمرین های منظم ورزشی وا می داشتند.

فوتبال از سه مجرای مختلف به ایران رسید: مدارس مبلغین مسیحی، صنعت نفت و ارتش. مانند دیگر نقاط جهان، اتباع انگلیس در معرفی و تعلیم این ورزش در ایران نقشی اساسی داشتند. در عثمانی، نخستین مسابقه های فوتبال بین انگلیسی های مقیم این امپراطوری و اتباع غیر مسلمان آن برگزار شد و در ایران نیز، نخستین بازی فوتبال در سال ۱۲۷۷ شمسی در اصفهان بین تیم اتباع انگلیس مقیم این شهر و تیمی از ارامنه اصفهان صورت گرفت.

در مناطق جنوبی ایران، ایرانیان از راه تماشای بازی های فوتبال میان تیم های کارمندان و کارگران انگلیسی شرکت نفت ایران و انگلیس در آبادان و مسجد سلیمان با این رشته ورزشی آشنا شدند. دیری نگذشت که ایرانی ها به عنوان بازیکن به این تیم ها راه

یافتند و اندکی بعد تیم های خود را تشکیل دادند. حضور صنعت نفت باعث شد که تا امروز خوزستان یکی از مراکز فوتبال در کشور باشد.

در سال ۱۲۹۸ شمسی، دو تن از اتباع انگلیسی در تهران، مک موری (McMurray James)، رئیس بانک شاهنشاهی ایران، و نلیگن (R.Neligan.A)، پزشک سفارت انگلیس، "مجمع فوتبال ایران" را تاسیس کردند که به زودی به ایرانیان واگذار شد. در همین اوان بود که فوتبال به عنوان نماد و مظهری از تجدد مورد حمایت دولت قرار گرفت. در سال ۱۳۰۰ شمسی، با پشتیبانی رضا خان، مجمع ترویج و ترقی فوتبال تاسیس شد و نخستین انجمنی بود که در اداره ثبت و اسناد به ثبت رسید. در سال ۱۳۰۱ شمسی، یکی از افسران ارتش، غلامحسین افخمی، مسابقه ای بین تیم فوتبال ایرانیان و تیم کارکنان انگلیسی شرکت نفت ترتیب داد. اولین تجربه بین المللی فوتبال ایران در سال ۱۳۰۴ رخ داد، هنگامی که تیمی از ایران در چند مسابقه دوستانه در باکو شرکت جست.

فوتبال در عصر پهلوی

در بهار ۱۳۱۳، شماری از دولت مردان و متخصصان ایرانی به تشکیل انجمن ملی تربیت بدنی همت گماشتند. از همان آغاز، انجمن تحت "توجهات عالییه" ولیعهد که در سوییس مشغول تحصیل بود قرار گرفت. اندکی بعد، توماس گیسون (R. Thomas) سال تا و شد استخدام ایران ورزشی های سازمان وضع بهبود برای، نیویورک کلمبیای دانشگاه التحصیلان فارغ از (Gibson) ۱۳۱۷ در ایران ماند. وی توانست مسابقات ورزشی، به ویژه مسابقات فوتبال، را بین مدارس رایج کند آن گونه که تنها چند ماه پس از ورودش ۲۴ تیم فوتبال وابسته به مراکز آموزشی مختلف تشکیل شده بود.

با بازگشت ولیعهد به کشور در بهار سال ۱۳۱۵، ورزش ایران جان تازه ای یافت. او که در کودکی به بازی فوتبال علاقه داشت و در دوران ۵ سال تحصیل خود در مدرسه رژه سوئیس به کاپیتانی تیم های فوتبال و تنیس مدرسه رسیده بود، پس از ورود به ایران به فعالیت های ورزشی اشتیاقی ویژه نشان داد و در نشریه رسمی وزارت فرهنگ، در دوران شرکت ولیعهد در مسابقات، تیم دانشکده افسری به هیچ تیم دیگری نباخت و به مقام قهرمانی تیم های فوتبال دانشکده ها و دبیرستان های تهران رسید.

چند هفته بیشتر از خروج رضا شاه از ایران، در شهریور ۱۳۲۰، نگذشته بود که آیت الله کاشانی، در نامه ای به نخست وزیر وقت شکایت کرد که دولت در نهایت جسارت مسجدی را به میدان فوتبال مبدل ساخته و در آن کلاس های ورزشی دایر کرده است. در دو دهه نخست سلطنت محمد رضا شاه، دولت کم تر از دوران رضا شاه به اجرای اصلاحات و دگرگونی های اجتماعی گرایش داشت و از همین رو در گسترش فوتبال نقش مهمی ایفا نمی کرد. در دهه های ۱۳۳۰ و ۱۳۴۰ قهرمانان ایران در کشتی آزاد و وزنه برداری در صحنه رقابت های جهانی می درخشیدند و در مسابقات جهانی سال ۱۳۴۰ در یوکوهامای ژاپن به مقام نخست رسیدند. تنها از اواخر دهه ۱۳۴۰ بود که فوتبال به حد رقابت با کشتی رسید و محبوبیتی عامه یافت. در این سال ها، به موازات جابجایی میلیون ها ایرانی از مناطق روستایی به شهرهای بزرگ، به ویژه تهران، جامعه ایرانی دچار دگرگونی هایی گردید و به یک

جامعه انبوه شهری که در آن ورزش چون فوتبال جاذبه ای خاص داشت، تبدیل گردید.

سال ۱۳۴۷ نقطه عطفی در تاریخ فوتبال ایران بود. در این سال، از یک سو مرگ تختی کشتی ایران را از جذاب ترین قهرمان خود محروم کرده بود و از سوی دیگر تیم های فوتبال ایران و رژیم صهیونیستی به مرحله نهایی مسابقات " قهرمانی آسیا " رسیده بودند. در این سال بازی فینال در تهران برگزار می شد. با شکست و عقب نشینی اعراب در جنگ شش روزه، که سال قبل از این رخ داده بود، احساسات مردم ایران به شدت به سود اعراب و علیه اسرائیل برانگیخته شده بود.

در سال ۱۳۵۳، یعنی یک سال پس از جنگ اکتبر اعراب و اسرائیل، بار دیگر ایران و رژیم صهیونیستی، به عنوان برگزار کنندگان دور نهایی بازی های آسیایی، در تهران با یکدیگر روبرو شدند. یکسال پس از چهار برابر شدن بهای نفت، دولت ایران مصمم بود که با برگزار کردن بازی های آسیایی در تهران بر اعتبار بین المللی کشور بیفزاید، اعتباری که با چهار برابر شدن بهای نفت نسبت به سال های پیش بالا رفته بود.

در دهه ۱۳۵۰ دیگر، فوتبال در ایران ریشه دوانده بود. از اعضای خانواده سلطنتی گرفته تا ساکنان زاغه های جنوب تهران همه با این ورزش عشق می ورزیدند، حتی سید احمد خمینی، در جوانی از بازیکنان تیم شاهین قم بود.

در بحبوحه انقلاب ۱۳۵۷، ورزشکاران ایران نقش چندانی ایفا نکردند، پرویز قلیچ خانی، یکی از بهترین بازیکنان فوتبال آن دوران، که در آن زمان در کالیفرنیا در تیم "سن هوزه" بازی می کرد، در مصاحبه ای گفت که به عنوان اعتراض به سرکوبی انقلابیون، در مسابقات جام جهانی آرژانتین به تیم ایران نخواهد پیوست.

ادامه دارد . . .

آدرس مطلب :

<https://www.cafetari.kh.com/news/۲۰۳۱۵/فوتبال-گذر-۲۰۳۱۵>